

**PRESENTACIÓ DEL LLIBRE D'AGUSTÍ D'ARANA I SAGNIER
BARCELONA, CAPITAL DE CATALUNYA**

Miquel Rubirola. Llibreria Laie, dimarts dia 9 de febrer de 2016

Bona tarda a tothom,

Per mor que la mort és un fet ineluctable de la vida, la presentació avui del llibre *Barcelona, capital de Catalunya*, escrit pel nostre amic Agustí d'Arana i Sagnier, és una presentació peculiar i, probablement, irrepetible. La impossibilitat de la presència de l'Agustí d'Arana, comporta, en primer lloc, que jo parli avui. Si l'Agustí fos físicament viu entre nosaltres, ell mateix faria aquesta presentació conjuntament amb l'editor del llibre i amb l'amic Salvador de Brocà i Tella, doctor en filosofia, tots tres asseguts a la Mesa.

L'Agustí, estaria present per raons òbvies. En tant que autor del llibre, ell hauria parlat de les anàlisi, opcions de mètode i tesis que el llibre exposa i defensa. El professor Salvador de Brocà també hauria parlat perquè ha fet el pròleg del llibre que presentem avui. I perquè ell fou qui va proposar a l'Agustí la redacció del llibre. Un llibre que s'inscriu en la col·lecció "Europa siglo XXI" dirigida pel propi Salvador de Brocà i que publica, en castellà, Arola Edicions amb seu a Tarragona. Amb permís de l'editor, que avui ens acompanya, esmentar que aquesta col·lecció posa a l'abast del lector un relat sobre la història i el decurs de ciutats europees rellevants com ara Berlín, Lisboa, Atenes, Amberes, Florència, Malta, i ara Barcelona. Si no vaig errat, Salvador de Brocà ha escrit els llibres dedicats a Berlín i a Florència, a més de dirigir la col·lecció.

T'agraeixo amic Salvador que proposassis a l'Agustí la redacció d'aquest llibre. Em consta que va treballar-hi a fons, al llarg de molts dies en un parell d'anys. I t'agraeixo que hagis escrit el pròleg al llibre. Crec que no m'extralimito si dic en públic allò que la Loles Freixa i Serra, muller d'Agustí d'Arana, ja t'ha dit en privat en diverses ocasions: gràcies per comptar amb l'Agustí per escriure una història de Catalunya des de la capitalitat de Barcelona. I en nom de la família

d'Arana-Freixa i en el meu propi agraïm a Arola Edicions l'esforç esmerçat en imprimir el llibre que avui presentem.

La segona raó que explica la característica d'aquesta presentació i que la fa no homologable, és la necessitat anímica d'intentar compensar el dol produït per la mort de l'Agustí. Parlar de la personalitat d'Agustí d'Arana, destacar alguna de les seves facetes vitals, recordar els seus llibres i escrits, és una necessitat, en el meu cas, ineludible. I crec compartir aquest sentiment amb molts de vostès, presents en aquest acte.

*****

Agustí d'Arana i Sagnier fou una personalitat dotada d'una intel·ligència privilegiada, intel·ligència que va saber orientar cap a l'objectiu de construir una vida de qualitat. Per a ell aquesta vida de qualitat volia dir poder estimar i ser estimat. Estar unit a la família i als amics. Viure la fe cristiana i, alhora, afermar la lucidesa de la raó. Tenir pàtria i lloc d'identitat. I crec que faig una constatació encertada si dic que tot això ho va assolir amb plenitud.

Per a l'Agustí fou un objectiu vital transformar la seva intel·ligència excepcional en una dialèctica exigent que alhora fos dialogant, constructiva i serena. Des d'un afany infatigable per conèixer les qüestions que planteja la ciència, la filosofia, la història i la religió, desitjava anar al rovell de l'ou de les coses, trobar la característica específica de cada esdeveniment, i assolir una metodologia adient per esbrinar els fets de la vida. Una metodologia que ell volia lluny dels dos perills majors: en una banda, l'essencialisme, cec al matís i a la particularitat; i, a l'altre extrem, el relativisme, aquest discurs del tu dius això i jo el contrari; no hi ha veritat a la vida, només opinió i circumstància.

La seva tesi de llicenciatura sobre *Perdón y conciencia juzgante en la Fenomenología del Espíritu de Hegel*, presentada l'any 1979, i els llibres inèdits *Introducción a Thomas Mann* del 1984 i *Hegel y la Economía Política*, del 1994, són un exemple d'aquesta fantàstica i reeixida capacitat intel·lectual de

l'Agustí, com ho són també d'altres textos sobre filosofia, teologia, religió i economia política.

L'Economia Política entesa com un discurs cultural específic de la modernitat, visió que ell defensava amb arguments de pes, és lluny de l'òptica tècnica científica dominant al pensament econòmic contemporani. Una visió aquesta, la predominant, sostinguda per una ideologia basada en un pretès *Homo Oeconòmicus* que es defineix vitalment només mitjançant l'assignació racional de recursos escassos susceptibles d'usos alternatius. Una altra visió de l'Economia Política, la que veu el discurs econòmic des del predicament moral, va portar l'Agustí a anys i anys d'anàlisi i reflexió. Una reflexió centrada en allò que constitueix el nostre repte polític fonamental, que no és altre que fer compatible l'eficàcia econòmica, la justícia social i la llibertat individual. Tot alhora en el sí del pluralisme de valors.

La qualitat intel·lectual de l'Agustí assolida en el terreny de la filosofia i de l'economia política, en forma de discurs culte, rigorós i positiu, és palesa, així mateix, en els nombrosos articles publicats en català a la revista de la Fundació Relleu, en la qual l'Agustí participava com a membre del Consell de Redacció. Relleu és una revista trimestral de pensament i cultura d'alt nivell intel·lectual, l'existència de la qual deu molt als amics Josep de Nadal i Ramon Alier, i a d'altres personalitats de la cultura catalana com Jordi Sales, director durant molt de temps de la Revista.

En aquesta revista, a Relleu, l'Agustí hi va escriure, entre altres, articles de reflexió i assajos sobre *El doctor Faustus* de Thomas Mann; *El mite de Prometeu*; *L'Odissea* d'Homer; *La España Invertebrada* d'Ortega y Gasset; l'encíclica *Spe Salvis* del Papa Ratzinger; una reflexió sobre un viatge a Polònia; i una anàlisi de l'actual procés cap a la sobirania nacional que viu ara Catalunya, explicada a un nord-americà, fent servir de referència la Declaració d'Independència del 1776 de les colònies americanes. Entre les nombroses recensions de llibres que va publicar a Relleu hi destaquen les referides al magisteri social de L'Església catòlica i a la doctrina sobre el dret de les nacions a l'autodeterminació política, segons els llibres dels sacerdots catalans

Antoni M. Oriol i Joan Costa. L'Agustí va fer també, la recensió de dos llibres d'història: el llibre del seu cunyat Miquel Freixa i Serra sobre *Francesc de Verntallat. Cabdill de Remences*; i el llibre *Les Lliçons de la Història. Reflexions sobre Espanya, Castella i Catalunya* de l'historiador Ramon d'Abadal. Entre les recensions que l'Agustí va publicar a Relleu hi destaca així mateix la del llibre del professor Salvador de Brocà, de títol *Les arrels romàntiques del present*. Aquest llibre és una aprofundida reflexió filosòfica sobre el romanticisme com a referent cultural de la modernitat contemporània, un referent que ens arriba a través de diferents esglaons, com ara la filosofia, l'art, la literatura i el cinema. Aquest llibre fou guardonat amb el premi d'assaig Josep Vallverdú l'any 1996.

En aquest esment a les aportacions intel·lectuals de l'Agustí, vull posar un especial accent en un llibret breu, de cinquanta pàgines, de títol *Anna D'Ax: la persona i l'obra*, publicat l'any 2006 per l'Associació Wagneriana de Barcelona. I, també, referir-me a la conferència de data 27 de febrer de 2007 de títol *Anna D'Ax, cinquanta anys després*, publicada, també, per l'Associació Wagneriana i assequible per Internet.

En aquests textos l'Agustí va analitzar les tres grans aportacions que la seva mare, Núria Sagnier i Costa, va fer al wagnerisme des de Catalunya. Una aportació fou la publicació del llibre *Wagner vist per mi*, de Núria Sagnier, signat amb el nom d'Anna D'Ax, un pseudònim amb el qual fou molt coneguda entre la intel·lectualitat barcelonina i en el món artístic del moment. Una segona fita de les aportacions de la seva mare foren les traduccions al català dels llibrets de totes, i remarco totes, les òperes de Wagner signades amb el mateix nom d'Anna d'Ax. La tercera activitat destacada de Núria Sagnier i Costa fou el manteniment durant molts anys, a casa seva, d'unes sessions setmanals dedicades a l'audició de les obres de Wagner amb un grup d'entusiastes del compositor, director d'orquestra i teòric musical alemany.

El llibre de l'Agustí sobre *Anna d'Ax: la persona i l'obra* que he citat i la conferència que també he esmentat, són un emotiu i lúcid homenatge a la persona de la mare i a la seva tasca intel·lectual i artística. Els recordo perquè, a parer meu permeten copsar el millor de l'esperit humanista que l'Agustí

portava dins i que hem vist reflectit als articles publicats a la Revista de la Fundació Rellu i en els llibres i escrits sobre filosofia i economia política que he considerat.

A la vida de l'Agustí hi ha una altre fita que, a parer meu, cal remarcar. Essent una personalitat centrada en la comprensió mental i vital dels fets del món i de la vida, en el pensament i en la filosofia, aquest llicenciat en economia, filòsof i home de lletres, fou alhora un excel·lent director general del Departament de Política Territorial i Obres Públiques i gerent d'empreses públiques vinculades a aquest Departament. Una tasca que va desenvolupar al llarg d'una vintena d'anys. En el seu treball a la Generalitat de Catalunya com alt directiu, fou un model d'exigència en el treball ben fet, d'honoradesa laboral extrema, i de transparència absoluta en la gestió dels assumptes públics. Un model de referència positiva per a polítics, funcionaris, i col·laboradors en general. Entre els presents a la sala, hi ha persones que poden donar un ferm testimoniatge de la meva afirmació.

El servei a la política des de la Generalitat, que fou per a ell una experiència d'enorme calat, va anar de bracet de la voluntat de conèixer a fons la història de Catalunya i d'estimar el nostre país. Al llarg d'una vintena d'anys, en el seminari anual de nou mesos que els amics fem a casa dels Arana-Freixa, hem analitzat l'obra de pensadors, historiadors, polítics, artistes, literats del nostre país, a més de considerar autors, obres i fets d'altres països i cultures. El resultat ha estat magnífic. L'Agustí es va convertir en un home docte en els fonaments i les raons que expliquen la voluntat decidida del poble català per mantenir la seva identitat nacional al llarg dels segles. Una identitat oberta a Europa i al món.

El llibre que avui presentem "*Barcelona, capital de Catalunya*" és un exemple d'aquesta profunda catalanitat de l'Agustí i del vast coneixement de la història de Barcelona i de Catalunya que ell tenia. Una història en la qual, entre altres trets específics, l'Agustí hi remarca la dificultat del poble català d'entendre algunes de les conductes del poble espanyol, en particular, la posició política reiterada dels seus dirigents. Al llarg de la història moderna els catalans hem

tingut el convenciment que el nostre plantejament vers un Estat plurinacional en forma federal, o confederal, i a vegades en el sí d'una Federació Ibèrica amb Portugal inclòs, és un plantejament que hauria de ser entès i reconegut pels espanyols com un fet lògic, que *il va de soi*, ple de naturalitat, d'arguments i de beneficis mutus, per a tothom.

Aquesta idea d'una natural comprensió de les nostres reivindicacions nacionals es concreta, en molts moments de la història de Catalunya en un esquema polític que anomenem "Pactisme". La idea política del "Pactisme" va més enllà del significat literal que expressen els mots "pacte", "negociació" o "transacció". El "Pactisme" fou una filosofia política pràctica que obeïa a una concepció del món polític peculiar del poble de Catalunya. L'Agustí explica bé perquè per part dels espanyols hi ha tanta incomprensió respecte a quelcom que els catalans considerem obvi i transcendental com és la forma d'Estat polític que convindria establir a la Península Ibèrica.

En les converses amb l'Agustí sobre les raons del perquè de les diferències entre els polítics i intel·lectuals castellans i els seus homòlegs catalans en relació a un model adient d'Estat polític a la Península Ibèrica, ell posava com exemple d'aquestes diferències, que esdevenen una clara incomprensió envers la nació catalana, el llibre *La España Invertebrada* d'Ortega y Gasset publicat l'any 1922 i que ha estat reeditat sovint. Arran d'aquesta obra d'Ortega jo li vaig comentar a l'Agustí un fragment d'una carta de Salvador Espriu de data 17 de maig de 1963 adreçada al metge, escriptor i polític català Joan Colomines i Puig. En aquesta carta Espriu deia a Colomines: "*Vaig escriure "La Pell de Brau", entre altres raons, perquè no fos dit, repetint un pensament d'Ortega (allò que "solo mentes castellanas tienen capacidad adecuada para percibir el gran problema de una España unida"), que la perifèria no podia entendre la cèlebre Península en la seva complexa i profunda totalitat. Ara bé, crec – i cada dia ho veig més clar- que el diàleg amb Madrid és impossible. El Madrid d'ara, d'ahir, de demà i de sempre*". Són paraules escrites l'any 1963 que deixen clar que Salvador Espriu no pot ser utilitzat, com malauradament ho ha estat aquests darrers anys, en benefici d'una política de molt curta volada a favor de la unitat d'Espanya.

L'Agustí, el darrer any, va començar a interessar-se per l'obra de Salvador Espriu i va copsar que la demanda d'Espriu formulada l'any 1960 a *La Pell de Brau* de "fer segurs els ponts del diàleg", comportava no només un intens prec per superar el drama de la guerra civil, sinó també una proposta d'organització de l'Estat i de les cultures ibèriques: la portuguesa, la castellana, la catalana, la basca i la gallega. Salvador Espriu prosseguia així a *La Pell de Brau* l' anhel Iberista del poeta Joan Maragall clarament expressat a *l'Oda a Espanya* de 1898 – amb el seu final ben conegut: "Adeu Espanya"- i explícit en el títol del poema *Himne Ibèric* publicat per Maragall el 1906. L'Agustí coneixia aquests dos textos de Joan Maragall en els quals el poeta considerava la idea de l'Iberisme, com una doctrina política en forma de Pactisme. Un Pactisme que requeria una estructura d'Estat polític que fes possible i consolidés una germanor entre tots els pobles i nacions de la Península Ibèrica, no només amb Espanya i menys encara exclusivament amb la nació castellana. L'Agustí recordava que quan el president Francesc Macià va proclamar el 14 d'abril de 1931 la República Catalana ho va fer com un "Estat Català integrat en la Federació de Repúbliques Ibèriques".

Si vostès disposen d'una estona de temps de lectura, consultin per Internet l'assaig que l'Agustí va escriure, al número 98 de la Revista Relleu de data darrer trimestre de 2008, sobre aquest llibre d'Ortega y Gasset, *La España Invertebrada*. Val la pena. És un text analític de gran calat històric, sobri pel que fa al contingut de les idees que l'Agustí hi defensa, extraordinàriament elegant en les formes i alhora demolidor de les tesis orteguianes sobre Espanya. Com hem vist, aquestes tesis tenen la premissa de que "solo mentes castellanas tienen capacidad adecuada para percibir el gran problema de una España unida". L'Agustí dominava a fons la història de Catalunya i coneixia bé la història d'Espanya, fet que li permetia assenyalar en Ortega y Gasset una manera errònia de pensar Espanya. Una concepció d'Espanya, la d'Ortega y Gasset basada en castellanès pretensions imperials, malgrat les derrotes, i farcida de tòpics sobre la suposada veritable cultura espanyola.

L'Agustí destaca en el llibre que avui presentem *Barcelona, capital de Catalunya* un altre tret històric i cultural del poble català. Com ell diu en frase textual al final del llibre *“tota la nostra història està marcada per l'esforç d'un poble abocat a salvar la unitat moral i política en un context culturalment molt heterogeni”*. L'Agustí, des d'un profund coneixement de la història de Catalunya defensava, els darrers anys, la conveniència d'assolir per part nostre un Estat polític propi dins el marc europeu.

El professor Salvador de Brocà els parlarà de manera més aprofundida del contingut d'aquest llibre *Barcelona, capital de Catalunya* que avui presentem. Jo només voldria remarcar que quan vaig llegir l'esborrany del llibre que em va enviar l'Agustí, me'n vaig adonar de l'extraordinària capacitat de síntesi que caracteritza aquest treball. No és gens fàcil resumir el molt llarg període històric que ha viscut la nació catalana i Barcelona en particular, des del segle I abans de Crist fins a les portes del segle XXI. Una síntesi, a més, precisa pel que fa als fets que descriu, àmpliament documentada i escrita en un llenguatge acurat, que defuig les cites i, sobretot, evita la polèmica entre historiadors. Jo tinc clar que el llibre és una molt bona síntesi de la història de Catalunya i de Barcelona.

Voldria destacar ara, abans de finalitzar el meu parlament, un altre tret de la personalitat de l'Agustí: la seva fe religiosa. Ell fou un catòlic practicant amb una humil certesa sobre la immortalitat de l'ànima i l'estada eterna a la Casa del Pare. Amb els qui no gaudim del privilegi de la fe però lluitem per donar significat a la vida, ell hi tenia un diàleg de gran abast, des de profundes conviccions cristianes. Amb l'Agustí havíem comentat la següent frase de Spinoza que figura en el llibre *L'Ètica*: *“Aquell qui estima Déu no ha de desitjar que, a canvi, Déu l'estimi”*. És a dir, en termes laics, allò que ens diu aquest jueu, considerat ateu pels membres de la seva pròpia comunitat religiosa, és el següent: tu, ésser humà, permet que el teu amor flueixi cap als altres, i no et deixis influir per la recerca d'un amor que potencialment podries obtenir a canvi.

En el decurs dels darrers anys l'Agustí havia fet seves les paraules de l'Evangeli: *"Pels seus fruits els coneixereu"*. I diverses vegades havíem recordat junts aquell poema de Hölderlin de nom "Les línies de la vida" que en versió de Carles Riba diu així:

*Les línies de la vida són diverses
Com els camins, i els confins de les serres.
El que som, Déu allí pot completar-ho
Amb harmonies, paga eterna i pau.*

Gracies Agustí per haver-nos estimat.

*****

Abans de finalitzar permetin-me, en nom de la família Arana-Freixa i en el meu propi, donar les gràcies a la Montserrat Moragas i Freixa, titular de la Llibreria Laie, per haver-nos acollit en aquesta seu i poder així presentar el llibre de l'Agustí. Una seu, la de Laie, que a més d'una excel·lent llibreria és, com vostès saben, també un bon lloc de trobada i aplegament.

Moltes gràcies per la seva atenció.

Miquel Rubirola i Torrent

9 de febrer de 2016